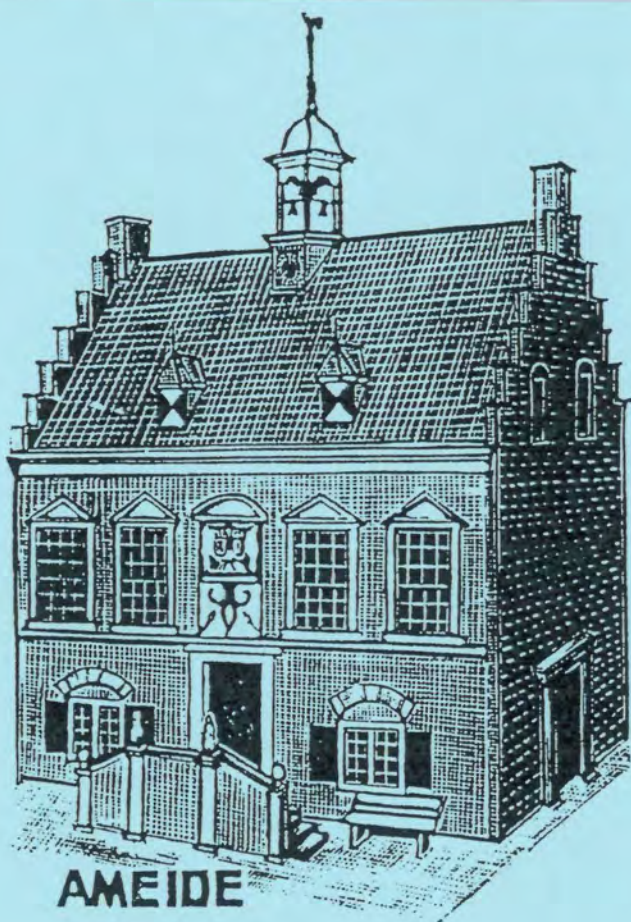

*Historische Vereniging
Ameide en Tienhoven*

Jaargang 15
Nr. 1

NIEUWSBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN

ISSN: 1569-7800

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder nummer 40324336.

BESTUUR:

Voorzitter	A.M. den Oudsten, Kerkweg 29, 4235 VT Tienhoven, ☎ 601249
Vice-voorzitter	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8, 4233 EA Ameide, ☎ 602026
Secretaris	G.W. Groenendijk, De Bogerd 3, 4233 GN Ameide, ☎ 601886
Penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19, 4233 GN Ameide, ☎ 602488
Alg. adjunct	J.A. Maatkamp, Lekdijk 18, 2769 GA Langerak, ☎ 602071
Lid	E.H. den Hartog, Voorstraat 6, 4233 EA Ameide, ☎ 602087
Lid	C.J. Neels, Lekdijk 24, 4235 VL Tienhoven ☎ 601320
Lid	C. Rijnhout, De Kooi 25, 4233 GP Ameide, ☎ 602648
Lid	G. Streefkerk, Paramasiebaan 11, 4233 EX Ameide, ☎ 601369

CORRESPONDENTIEADRES

G. Groenendijk

EXCURSIES

A.M. den Oudsten

REDACTIEADRES KWARTJAALBLAD

J.D.C. Laroo

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse

CONTRIBUTIE

Deze bedraagt € 15,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

Inhoud Nieuwsblad jg. 15 no. 1

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Verenigingsnieuws w.o. a.s. activiteiten: Gert Groenendijk

Wat we ontvingen of aanschafte: Al den Oudsten

2de dubbelportret straatbeelden: Krijn v/d Ham

Recensie boek Boerderijen: Kees Neels

Herstel nieuwjaarswens

Namen bij een foto: Al den Oudsten

Vervolg 'Algemeen Reglement': Gert Groenendijk

Vervolg 'Het handvest van Ameide': Jack Laroo

Woord vooraf

Jawel, u ziet het goed, we zijn dit jaar aan ons derde lustrum begonnen en is onze vereniging is nog steeds 'alive and kicking'. Maar toch, lieve lezers, het woord 'tevredenheid' staat nog steeds niet in ons boekje, hoewel we van Paul Will wel een heleboel andere streektaalwoorden hebben geleerd. Een lichte toename van "bijdragen van lezers", om maar eens wat te noemen, zou uw redactie als zeer welkom ervaren. Dat hebben we al eens eerder geschreven. Maar er moet wat te wensen overblijven, toch?

Deze keer moeten helaas we twee storende vergissingen in het vorige nummer rechtzetten.

- In het artikel over de molens te Sluis wordt een paar keer de naam Joh. de Widt vermeld. We ontvingen een bericht dat dit Joh. De With moet zijn, waarvoor onze dank.
- Van de nieuwjaarswensen van Hansum drukken we nu de 'Ameide-pagina' af. We hebben even niet in de gaten gehad dat die nieuwjaarswensen toen al zo regio-overschrijdend waren.

Met het onthullen van het monument bij Sluis is een enerverende periode voor het Hoogheemraadschap afgesloten, echter niet voor onze vereniging, want we hopen u in de toekomstige tijd nog het een en ander over dit buurtschap te vertellen. Een verslag van de plechtigheid treft u aan bij het verenigingsnieuws.

Verder treft u in dit nummer weer een keur aan onderwerpen aan. We wensen u dan ook veel leesplezier.

De redactie.

Verenigingsnieuws

Deze keer is er niet heel veel nieuws te melden door het bestuur. Op 16 december 2003 en 27 januari 2004 heeft het bestuur vergaderd. Wegens zieken waren we in beide bijeenkomsten niet compleet.

Tijdens de onthulling van het kunstwerk op Sluis op 16 december 2003 was onze vereniging vertegenwoordigd. In het huis-aan-huis blad De Vijfheerenlanden van 24 december 2003 is daarover het volgende artikel geschreven:

SLUIS – Dijkgraaf A. Wind en scheidend burgemeester T. den Breejen onthulden vorige week een kunstwerk aan de dijk bij Sluis, vlak voor Ameide. De maker van dit kunstwerk is Daan Slobbe, die in opdracht van het Hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden een creatie ontwierp van sluisen uit verschillende periodes, gevonden tijdens de dijkversterking in 2002.

Op deze plaats waren vroeger vier sluisen. De oudste dateert uit 1373, toen op Sint Simon- en Sint Judasdag hertog Albrecht van Beieren als 'ruwaard', plaatsvervangend graaf, van Holland 'oirlof', toestemming, gaf aan de heren van Arkel en Vianen en de jonkvrouw van Ameide om hier sluisen te bouwen voor de uitwatering van de Vijfheerenlanden via de Zederik. Onder meer omdat de uitwatering verplaatst werd naar de Linge, zijn na verloop van tijd alle sluisen dichtgemaakt, de laatste in 1893. De informatie is te zien op het bord dat naast het kunstwerk is geplaatst. Ook is daarop aangegeven waar de sluisen en bijbehorende molens te vinden waren. Het kunstwerk zelf verbeeldt de herinnering aan het sluisencomplex, dat deels ligt opgesloten in de dijk, waar het nu op staat.

Fragmenten van deze sluis geven nu de contouren aan van het civiel-technisch kunstwerk waar het ooit deel van uitmaakte.

De functie van een sluis, het reguleren van de watergang, wordt verbeeld door een opening tussen de fragmenten. De lengte-as staat voor de gang van het water, de breedte-as voor de onderbreking daarvan. Het afvoeren van het teveel aan water naar de rivier wordt verbeeld door de uitgehouwen schaalvorm.

De fragmenten zijn te lezen als een tijdsdocument. Het metselwerk en de sporen op en in de steen zijn te herleiden tot een handeling of inwerking uit het verre of recente verleden.

Op de nieuwjaarsreceptie van de gemeente Zederik was het bestuur van onze vereniging vertegenwoordigd.

Op vrijdag 23 januari 2004 de Culturele Raad van de gemeente Zederik in samenwerking met de Historische vereniging van Ameide en Tienhoven een kamerconcert in het stadhuis aan de Dam te Ameide georganiseerd. Het concert is uitgevoerd door Het Gordion Ensemble. Een van de muzikanten van dit ensemble is de in Ameide wonende Beitske Verheij. Dit concert was het eerste in een reeks van concerten die gehouden zullen worden op verschillende plaatsen in de regio. Andere locaties zijn 'De blauwe deel' in Hei en Boeicop en de Hervormde kerk te Lexmond. Op elke locatie zal andere muziek worden uitgevoerd met ander instrumentarium, ook afhankelijk van de mogelijkheden van de zaal. De voorzitter en secretaris van de vereniging hebben dit evenement bijgewoond en genoten van de muziek.

TEELT, VERWERKING EN TOEPASSING VAN GRIENDHOUT is de titel van de lezing/diapresentatie die op donderdag 26 februari 2004 in het Stadhuis van Ameide is verzorgd door de heer A.H. van Dijk uit Papendrecht. (Bij het schrijven van dit stukje is deze lezing nog niet gehouden, doch het Verenigingsblad zal verschijnen na 26 februari). In de 19e en begin 20e eeuw heeft in Nederland de teelt van griendhout en de verwerking daarvan een zeer belangrijke economische rol gespeeld. Van het griendhout werden vele producten gemaakt. Vooral in het benedenrivierengebied heeft de teelt op binnendijkse en buitendijkse grienden op grote schaal plaats gevonden. Voor de verwerking van dit materiaal zijn veel bedrijven nodig geweest. In de diapresentatie zal het accent vooral liggen op de verwerking van dit materiaal. Aan de hand van veel historisch beeldmateriaal wordt een overzicht gegeven van een aantal producten zoals: manden, hoepels, zinkstukken en oeverbeschoeiing, gereedschap, boerengeriefhout, e.d.

Gert Groenendijk

Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek

Jongere bouwkunst en stedenbouw; 1800-1945, Zederik.

Van de Provincie Zuid-Holland ontvingen wij in het kader van de Monumenten Inventarisatie Project (MIP) het rapport: Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800-1945 binnen de gemeente Zederik. In 1991 is dit rapport uitgegeven. Dit rapport bevat een historisch-geografische beschrijving van elke dorpskern en een inventarisatie van een aantal huizen en gebouwen. Uit Ameide zijn 43 objecten beschreven en uit Tienhoven 11 objecten. Van elk object wordt een foto gegeven en een korte beschrijving, zoals de ligging van het huis/gebouw en een aantal kenmerken met betrekking tot de bouwstijl

Statuten der Maatschap "de Koekoek" gevestigd te Ameide.

Van de heer W. Visser uit Capelle aan den IJssel ontvingen we een kopie van de Statuten der Maatschappij "de Koekoek" gevestigd te Ameide. Artikel Twee van deze statuten luidt:

Het doel der Maatschap is de uitoefening der visscherij met de grooten Zalmzegen, zalmsteken, drijfnetten of ander vischtuig – waartoe de maatschap moge besluiten – in de rivier de Lek onder de Gemeenten Ameide, Tienhoven, Langerak, Jaarsveld en Willige Langerak.

Gert Groenendijk

Historische Vereniging Lexmond en Hei- en Boeicop.

uitgave: jubileum editie van nov. 2003

themanummer over de tollen in Helsdingen en Lakerveld

Historische Vereniging Oud Leerdam.

uitgave: mei 2003

artikelen over Apotheken en Apothekers, de Franse tijd en Jansenius en zijn nazaten.

Historische Vereniging Nieuwpoort.

uitgave: bespreking van Generale Caerte van den Alblasserwaard uitlopend in een artikel over landmeten, en een Genealogie over Leendert Arieszn Brandwijk

Historische Vereniging "Het land van Brederode" te Vianen.

uitgave: jaarboek 2003

een wandeling door Vianen met vele foto's en toelichtingen en een artikel over bevolking en bewoning.

W B L Werkgroep Behoud Lopikerwaard.

uitgave: jan 2004

artikelen over Ganzen in de Lopikerwaard, fietsen met de ver. Herman en Man, staatsbosbeheer.

Nieuwsbulletin Museum Koperen Knop.

uitgave: dec. 2003

artikelen over Volksweerkunde, Aderlaten door de Chinezen

Ontvangen tijdschriften

van onze zusterverenigingen in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en enige landelijk verschijnende bladen op het terrein van de historie.

Hist. Ver. Arkel en Rietveld,

uitgave: nov. 2003

artikelen over Klokken en over de Sluis van Arkel, iets over een warme bakker van Arkel enz.

Hist. Ver. Binnenwaard, Bleskensgraaf, Brandwijk, Goudriaan, Molenaarsgraaf, Ottoland, Oud-Alblas en Wijngaarden.

uitgave: dec. 2003

artikelen over fam. Pierhagen, kroniek van een gewone boer, iets over de waterschappen van de Over- en Nederwaard.

Historische Vereniging "Oud Gorcum".

uitgave: okt. 2003

Themanummer over Dhr. M A van Andel, voorm. arts in Gorinchem.

"Grondige bekeken", Arch. werkgemeenschap Lek en Merwestreek.

uitgave: dec. 2003

artikel over opgravingen in de Alblasserdamse Vinkenpolder en iets over het Romeinse schip in Woerden.

"De Stamboom", Genealogische Ver. Sliedrecht.

uitgave: dec. 2003

De klok van de Herv. Kerk 400 jaar, de nazaten van Joost Jansen en Jong en een artikel op zoek naar de Militairen in de Franse tijd.

Historische Vereniging West-Alblasserwaard.

uitgave: uitgave: najaar 2003

artikel over het ontstaan en het verdwijnen van de zgn Drentse wijk in Alblasserdam, in de vijftiger jaren kwamen veel Drentenaren op de Kabelfabriek en de scheepswerven werken.

"Heemschut" Bond Heemschut bescherming cultuurmonumenten.

uitgave: dec. 2003

artikelen over Kasteel Haarzuilen, de dokterswoning in Hazerswoude, de Groninger kerken en de archeologie wetgeving.

uitgave feb. 2004

artikelen over monumentenzorg, verdedigingswerken rond Groningen, Hofjesberaad er zijn nog rond 300 hof es in Nederland. art. over Nieuwe Schans in Groningen

Historische Vereniging Sliedrecht.

uitgave: dec. 2003

artikelen over Bebouwing en bewonersgeschiedenis (iets voor ons in Ameide/Tienhoven?) en een dorpsbewoner in beeld.

Historische Vereniging Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos.

uitgave: dec. 2003

artikelen over een 85 jarige man uit Noordeloos in de vorm van een interview, iets over de landverhuizers vanaf 1850 naar Amerika, berichten uit de Gorinchemse courant van 1903

1894. G. B. Boster Jan. 11. 1894

MOLESDIJK, AMSTERDAM.

Wolvensteeg
Amsterdam

Een praatje bij een historisch plaatje

Als de kaarten op een kopie worden gezet en dan weer overgedrukt in het historisch blad, gaat de kwaliteit achteruit. Maar de plaatjes zijn redelijk mooi overgekomen in het vorige kwartaalblad van onze vereniging

Deze keer twee kaarten van de Molenstraat.

De bovenste staat in het groene boekje dat in 1990 is uitgegeven en is op de gevoelige plaat vastgelegd met het gezicht naar fa. Kruyt toe, uitgegeven door G. Bouter die een winkel had in de Fransestraat, de kaart is van +1910.

De onderste kaart is zeldzaam, zelfs P. Will had deze kaart nog nooit gezien, dan is hij wel erg uniek, is van de beginjaren '30 en staan we met de rug naar fa. Kruyt als we naar de fotokaart kijken.

Deze is uitgegeven door Jan Oosterom sigarenwinkelier in de Fransestraat. Ik heb deze kaarten bij elkaar gezet omdat in 20 jaar tijdverschil, de ramen boven bijna op dezelfde wijze openstaan. De Ameidenaren laten in al die jaren uitbundig zien hoe helder en fris ze zijn.

Op de onderste kaart links was de schoenenwinkel van Marie en An Verhoef. Ik bezit een schoenlepel van deze winkel en daarop noemen zij zich, de gezusters Verhoef.

De grote inham in de muur was de toegang naar het magazijn.

Op de bovenste kaart was dit nog niet zo, waarom de opening zo hoog was weet ik niet. Bij mijn weten waren de gezusters Verhoef niet mobiel uitgerust, wie het weet mag het zeggen.

±1950 is het winkelpand overgenomen door Jan den Oudsten.

Deze had een kruidenierswinkel in de Fransestraat (waar ik de vorige keer van schreef). Jan den Oudsten was de vader van Gerco den Oudsten, loodgieter te Ameide.

De winkel is later voortgezet door Aart de Wit.

Marie Verhoef staat in de deuropening. Er staat een man op de stoep en twee kinderen erbij, als iemand weet wie dat zijn graag reageren.

Voor dit gehele pand er stond, heeft daar een bierbrouwerij gestaan vandaar in de volksmond "brouwerij", inplaats van Molenstraat.

Zo met gepaste nieuwsgierigheid uitkijkend op reactie.

Een groet van Krijn van der Ham

wordt vervolgd.

Boer en Boerderij

Onder deze titel is een prachtig boek verschenen, geschreven door dhr. H.A. de Kok. In het boek wordt verteld over de ontwikkelingen in de Alblasserwaard en de Vijf-Heerenlanden vanaf de vroegste geschiedenis tot nu.

Aan de orde komen eerst de geschiedenis van de vroegste bewoners, dus vóór de Romeinse tijd, dan de Romeinse tijd, de middeleeuwen en zo verder naar nu.

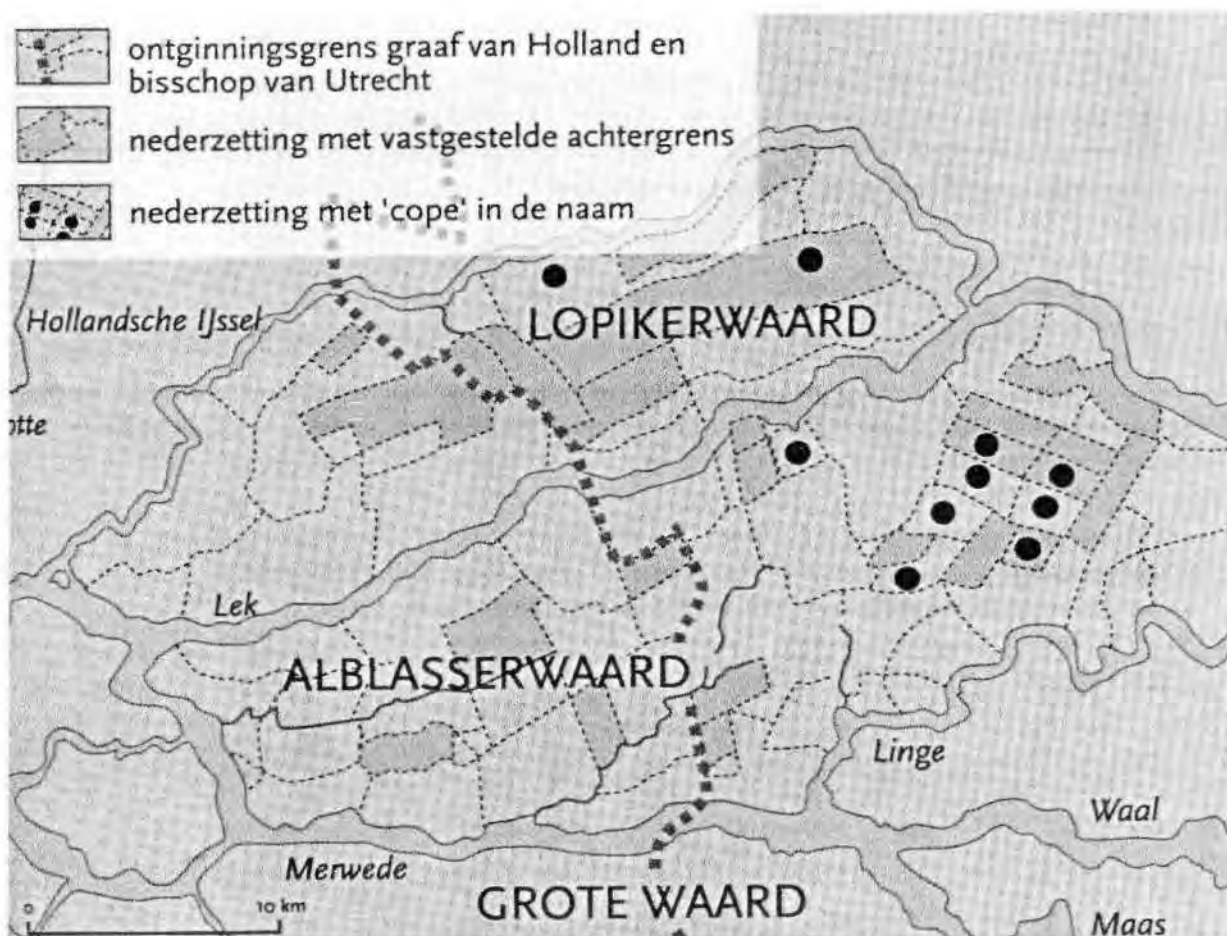
Een van de zaken die aan de orde komen is de ontginning van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, verlicht met tal van kaarten: het Hoogheemraadschap, de Reformatie, de handel in produkten, het onderwijs enz.

De eeuw van de 'Verlichting', een eeuw van vernieuwing (de 19^e eeuw), gebruiken en rituelen. Verder naar de moderne tijd en de boer na de tweede wereldoorlog.

Tenslotte – heel actueel – Natuur en Landschap: o.a. Den Hâneker, het Convenant, Stichting Boerderij en Erf en het Streekcentrum.

Het boek is schitterend uitgevoerd, de auteur is een groot kenner van de materie, kortom, tolle lege (neem en lees) dit werk.

Kees Neels

Op het spoor gezet

In het laatste nummer van de vorige jaargang heeft het bestuur en de redactie u allen een goed 2004 toegewenst. Zij deden dit, passend bij de trant van een Historische Vereniging met o.a. aan afdruk van het voorblad van de 'Nieuwjaarsgroet' uit een veel bewogen periode. Dit blad was verschenen op de drempel van 1940 naar 1941. Eveneens kon u op de slotpagina kennis nemen van de goede wensen van diverse Termeise winkelaars, andere zakenlieden, de 5 Kannibalen en diverse verenigingen. Kennelijk vond de drukker al dat Termeise gedoe wel welletjes en drukte i.p.v. de door ons opgegeven pagina er eentje af, waar het wemelde van Lexmondse wensen. Jammer genoeg was ook de kop boven 'Oudejaars-avond 1940', het traditionele jaarverslag van de hand van Hansum, half op rijm, maar achterwege gebleven. Vandaar dat we alsnog een rechtzetting plaatsen van de toen bedoelde kop en nog drie koppen extra van die vooroorlogse Nieuwjaarsbladen verkleind toevoegen. Wie kent of weet iemand, die de ontbrekende nummers 14, die hadden we, maar..., 15, 17 of nog oudere heeft? We zouden dat graag vernemen om in origineel of als kopie de serie te kunnen completeren. Op voorhand hartelijk dank!

No. 13.

1 JANUARI 1936.

No. 13.

No. 14,

1 JANUARI 1937.

No. 14

No. 16.

31 DECEMBER 1938.

No. 16.

NO. 18

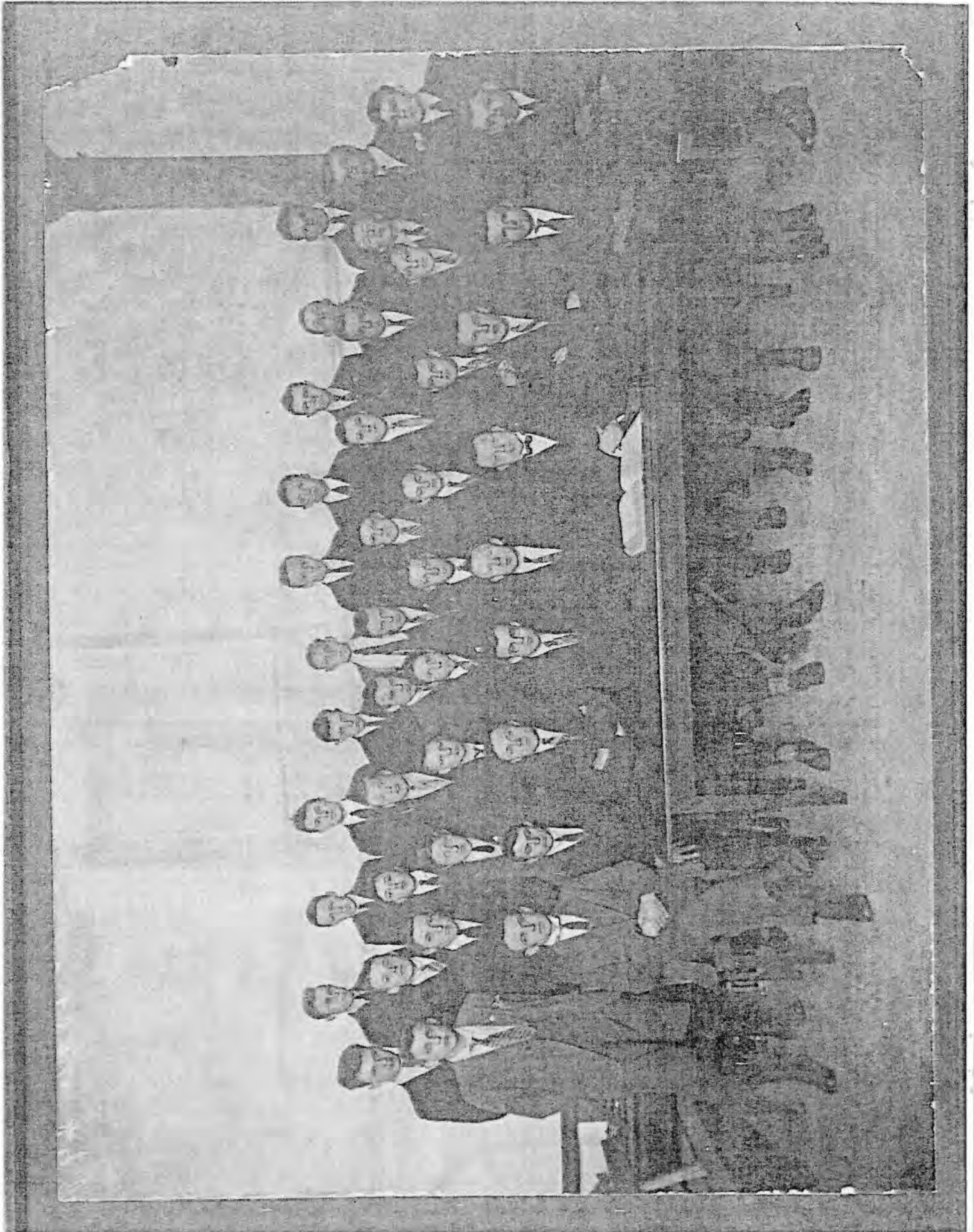
31 DECEMBER 1940

NO. 18

NIEUWJAARSGROET

voor de Ingezeten en van Ameide, Tienhoven, Meerkerk en Lexmond

In ons verenigingsblad 13e jaargang (2002) in het 4e nummer hebben wij een foto opgenomen van de N H Jongelingsver. van omstreeks 1930. Wij hebben U beloofd hier nog eens op terug te komen als er wat namen bekend zouden zijn. Hieronder de namen voorzover bekend, de geboortejaren heb ik gehaald van een kiezerslijst van 1953, daar staan alle stemgerechtigde per straat en huisnummer met naam en geboortedatum op vermeld. Voor aanvullingen houden wij ons aanbevolen, hiervoor contact opnemen met Al den Oudsten, tel 601249

voorste rij zittend

Janus van der Zijden	1901
Tinus de Kruyk	1895
Jacobus van der Grijn	1906
? Ds Streefkerk	
Leendert Verhey	1895
Ds Schimmel	
Frederik van den Heuvel	1902
Arie Pieter Streefkerk	1909
Krijn de Vroome	1904

3e rij

Kees de Lange	
<i>onbekend</i>	
Niek Hoeyenbos	1901
Johannes Mesker	1906
<i>onbekend</i>	
van Bruggen	
Goof de Bruyn	1909
Abram Weeda	1909
<i>onbekend</i>	
Willem Streefkerk	1907

2e rij

Chris Streefkerk	
Aart Cornelis Vermaat	1914
Hendrik van der Hek	
Gerrit van Bruggen	1898
Klaas Weeda	1911
Jacobus van der Grijn	1909
Pieter Vroon	1905
<i>onbekend</i>	
Cornelis van Zessen	1911
Job Rietveld	1905

4e rij

Herman Spek	1910
Jan Bouwmeester	1904
Kees van der Zijden	1907
<i>onbekend</i>	
Wim van Zessen	
Gerrit van den Heuvel	1908
Arie van den Heuvel	1906
Kees Streefkerk	1909
Rinus de Vroome	1908
Teunis Versluis	1907

Algemeen REGLEMENT voor de gemeente Ameide

In eerdere uitgaven van het Verenigingsblad zijn gedeelten opgenomen uit het algemeen reglement voor de gemeente Ameide dat op 5 Mei 1837 is goedgekeurd. Dat ging over de inwoning, huisnummering, broodbakkers, de broodverkopers, de molenaars en voorzorgen tegen brand.

Hierna volgt de tekst van de artikelen die gaan over "*Brandbestrijding*". In een volgend nummer van het Verenigingsblad kan de tekst worden opgenomen, dat gaat over: *Vee*.

Gert Groenendijk

VIERDE HOOFDSTUK

Voorzorgen tot het in bekwamen staat hebben der middelen, benoodigd ter blussing van brand, behandeling der brandspuit, pligten van hen, die dezelve bedienen; mitsgaders van de plaatselijke Ambtenaren en bedienden, en van de verdere ingezetenen ingeval van brand.

Art. 48.

Over de brandgereedschappen, waarmede de huizen en gebouwen zijn belast en aangeslagen en de nieuw op te rigten huizen en gebouwen zullen belast en aangeslagen worden, zullen jaarlijks twee schouwen worden gevoerd, de eerste in de maand Mei of Junij en de tweede in de maand October of November en zulks onverminderd de verdere schouwen, die Burgemeester en Assessoren zullen noodig oordeelen daarover te voeren, bij alle welke te voeren schouwen de brandgereedschappen zullen moeten zijn hecht, sterk, van die hoedanigheid als dezelve vereischen, en volkomen aan het oogmerk voldoende; voor de daarmede belaste en aangeslagene huizen of gebouwen ten toon gesteld, de brandemmers ledig, met olijverw duidelijk genummerd en zoo groot, dat dezelve eene genoegzame hoeveelheid water kunnen bevatten, terwijl eene gewone emmer met water gevuld daarmede gesteld zal moeten worden.

Elke overtreding van een of meer bepalingen van dit artikel, zal worden gestraft met eene geldboete van eene gulden of bij onvermogen eene gevangenzetting van eenen dag, terwijl die brandgereedschappen, welke niet voldoende geoordeeld worden, zullen worden afgekeurd en zal de eigenaar verplicht zijn binnen de aan hem te bepalen tijd, zoodanige andere voldoende brandgereedschappen zich zelve aan te schaffen en te vertoonen, als aan hem tegelijk met de bekendmaking der afkeuring zal worden opgegeven, op verbeurte van eene gelijke geldboete van eene gulden, met magt op Burgemeester en Assessoren, om ten kosten en voor rekening der nalatigen, de ontbrekende of niet voldoende brandgereedschappen aan te schaffen.

Art. 49.

De brandspuit geplaatst in het brandspuithuisje, in het koor der kerk, zal worden bediend door een genoegzaam aantal voorspuiters, pompers, waterscheppers, ringsluiters en zakkendragers.

Art. 50.

Over de brandspuit, zal door Burgemeester en Assessoren worden aangesteld acht personen uit de meest geschikte ingezetenen, welke met en benevens de overige leden van de Raad, als Kommandeurs over de brandspuit zullen zijn verdeeld, in drie afdeelingen, om bepaaldelijk derzelver gezag uit te oefenen: de eerste, bij de waterscheppers en handlangers; de tweede van het waterstuk langs de geheele uitgestrektheid van de linnen buis of darm, die het water naar de perspomp geleid, en bij de perspomp; en de derde bij de lederen buis of slang, die het water bij de brand voert.

Art. 51.

Niemand der ingezetenen boven de achttien en beneden de zestig jaren oud, zal zich van den dienst der brandspuit kunnen onttrekken, dan om redenen, door het Bestuur wettig gekeurd, op eene

boete van zeven gulden, ter beoordeeling van welke redenen het Bestuur jaarlijks eenmaal zal vergaderen, en aan de ingezetenen tijdig te voren van die vergadering, bij Publicatie kennisgeven.

Art. 52.

Tweemaal in ieder jaar, en wel de eerste maal in de maanden Mei of Junij, en de tweede maal in de maanden Augustus of September, of zoo dikwijls als Burgemeester en Assessoren dit mogten noodig oordeelen, en nadat den tijd Zondags te voren bij Publicatie zal zijn bekend gemaakt, wordt de brandspuit beproefd, waarbij de Kommandeurs en Brandspuitlieden zullen moeten tegenwoordig zijn en alles volkomen zal moeten behandeld worden, even als zulks bij het aanwezen van brand zoude geschieden, op dat deze proeven niet alleen dienen zouden om zich van den bruikbaren staat der brandspuit te verzekeren, maar ook tot oefening der Kommandeurs en Brandspuitlieden, die dezelve behandelen moeten.

Art. 53.

Bij elke beproeving der brandspuit, zal aan de Brandspuitlieden, als van ouds, ten koste der Gemeente, worden gegeven een half Nederlandsch vat Bier en eene geschikte plaats tot het gebruiken van hetzelfde,

Zoo bij deze proeven, als bij werkelijken brand worden alle bevelen, de dienst der brandspuit betreffende, door Burgemeester en Assessoren aan de Kommandeurs gegeven of zelve of door middel der plaatselijke bedienden; de Kommandeurs doen die bevelen door de Brandspuitlieden volbrengen, en worden voor de naauwkeurige uitvoering van dezelve, verantwoordelijk gesteld.

Art. 55.

Daar inachtneming van goede orde, een stipte gehoorzaamheid aan zijne meerderen en behoorlijke stilte, zoo onmisbaar zijn, om de brandspuiten spoedig en doelmatig te doen werken, wordt ieder die aan de brandspuiten verbonden is, ten ernstigste aanbevolen, om zoodra de brandspuit in werking geraakt, zijne eigene standplaats te nemen, die niet te verlaten dan op bevel daartoe, en door gebaren noch geschreeuw, anderen van de volbrenging hunner pligten af te trekken, ook is het strengelijk verboden, aan allen die tot de brandspuit behooren, om gedurende dat zij in dienst zijn, zich in het gebruik van sterken drank te buiten te gaan, ter beoordeeling van de Burgemeester en Assessoren, alles op eene boete van zes gulden, voor iedere overtreding van een of meer bepalingen van dit artikel.

Art. 56.

Ten einde zekerheid te hebben, van de tegenwoordigheid aller Kommandeurs en Brandspuitlieden, zullen derzelve namen worden afgelezen: bij proeven, voor dat dezelve aanvangen, en ingeval van brand, op zoodanig tijdstip, als daartoe vóór de afdanking, het meest geschikt zal bevonden worden; wie bij deze monsterring niet tegenwoordig bevonden wordt, zal geacht worden geheel afwezig gebleven te zijn, ten zij het tegendeel door hem ten genoegte van Burgemeester en Assessoren, duidelijk bewezen wordt, blijvende hij in dit geval evenwel strafbaar, wegens zijn afwezen van de monsterring.

Bij de beproeving der brandspuit niet present zijnde, zal worden verbeurd:

Bij ieder der Kommandeurs eene gulden; en

Bij ieder der Brandspuitlieden vijftig cents.

Welke boeten dubbeld zullen verbeurd worden, bijaldien de, bij de monsterring niet present zijnde, buiten toestemming van Burgemeester en Assessoren geheel absent blijven.

En ingeval van brand bij de monsterring niet present zijnde, zal worden verbeurd:

Bij ieder der Kommandeurs vier gulden; en

Bij ieder der Brandspuitlieden twee gulden.

Welke boeten almede dubbeld zullen verbeurd worden, bijaldien de, bij de monsterring niet present zijnde, buiten toestemming van Burgemeester en Assessoren, geheel absent blijven.

Art. 57.

Het zal de Brandspuitlieden vrijstaan, een ander, tijdig te voren door Burgemeester en Assessoren goedgekeurd persoon, in hunne plaats te stellen.

Art. 58.

Telkens wanneer de brandspuit is gebruikt, zal alles wat tot dezelve behoort, gereinigd en daarna door de Brandspuitlieden, onder opzicht der Kommandeurs, ordelijk worden terug gebragt in de bepaalde bergplaats.

Art. 59.

Ingeval van brand, zal een ieder het brandgereedschap, waarop zijn woonhuis gesteld is, naar de plaats van den brand moeten medebrengen, op eene boete van eene gulden.

Hetzelfde zal ook bij het beproeven der brandspuit moeten plaats hebben, wanneer Burgemeester en Assessoren zulks noodig oordeelen, op gelijke boete van eene gulden.

Bij gelegenheid van brand of bij het beproeven der brandspuit, brandgereedschappen vermissende of beschadigende, zal den eigenaar daarvan, geen schadeloosstelling kunnen vorderen.

Art. 60.

Bij gelegenheid van brand, iemand door zijnen ijver, gekwetst wordende, of schade aan zijne kleederen bekomende, zal geene andere schadevergoeding of tegemoetkoming kunnen vorderen, dan die hem door den Raad der Gemeente zal worden toegekend.

Art. 61.

Burgemeester en Assessoren, benevens twee der Kommandeurs, zullen ieder eenen sleutel van de zuidersche deur der kerk en van het brandspuithuisje moeten hebben.

Art. 62.

Zoodra iemand brand gewaar wordt, zal hij verpligt zijn de bewoner van het huis, alwaar de brand is ontstaan, en ook diens naaste bureu daarvan te verwittigen, en vervolgens alles aanwenden, wat dienen kan tot het spoedig aanbrengen van hulp, vooral moeten de klokkenist en gemeente bode met den meest mogelijken spoed worden gewaarschuwd, ten einde de eerste met de kerkklok, en de laatste met de stadhuis klok zoude kunnen kleppen, en zullen zij daarmede moeten voortgaan, tot dat zij door of van wegen Burgemeester en Assessoren contrarie order bekomen, op eene boete van zes gulden, bij ieder hunner te verbeuren.

Art. 63.

De klokkenist en bode zullen echter de brandklok niet mogen trekken, dan na zich vooraf verzekerd te hebben, omtrent de waarheid van het hun gegeven berigt.

Art. 64.

De veldwachter begeeft zich dadelijk ten huize van den Burgemeester, om deze van het gevaar kennis te geven, en aldaar de noodige orders te ontvangen.

De nachtwaker bevljigt zich, om door aanhoudend kleppen aan de ingezetenen kennis te geven van het gevaar, met aanwijzing, zoo veel mogelijk, van de plaats alwaar hetzelfde is ontstaan.

Art. 65.

De kommandeurs en brandspuitlieden begeven zich naar de bewaarplaats der brandspuit en spoeden zich, met inachtneming van goede orde, met de brandspuit naar het bedreigde punt.

Art. 66.

Burgemeester en Assessoren in de nabijheid van den brand verblijf genomen hebbende, worden alle bevelen tot blussing van den brand uitsluitend door dezelve gegeven.

Tot het omver halen van eenig gebouw mag echter niet worden besloten, wanneer de Burgemeester of een der Assessoren mogt afwezig zijn, en door geen ander zijn vervangen.

Des avonds en des nachts zal de verblijfplaats van Burgemeester en Assessoren door eenen van verre zichtbaren en onderscheiden lantaarn en des daags door een ander teeken worden aangewezen.

Art. 67.

In den geheelen omtrek van den brand, en in de straten, door welke de buizen of darmen en slangen der brandspuit zijn geleid, zullen de ingezetenen des avonds en des nachts behoorlijk licht moeten plaatsen, voor benederamen hunner huizen en hetzelfde brandende moeten houden, zoo lang dit gevorderd wordt.

Door straten, in welke de buizen of darmen en slangen der brandspuit geleid zijn, zullen rijtuigen, noch paarden mogen gevoerd worden, zoo lang de brandspuit niet is opgebroken.

Elke overtreding van een of meer bepalingen van dit, of van de laatst voorgaande vier artikelen, zal worden gestraft met eene geldboete van zes gulden, of bij onvermogen eenen dag gevangenzetting.

Art. 68.

Bij vriezend weder zullen de Kommandeurs zorg dragen, dat de pompen in gedurige beweging blijven en des noods met zout worden gaande gehouden, alsmede dat de buizen of darmen en slangen op houten of dergelijken worden gelegd, ten einde dezelve niet aan de straten of wegen vastvriezen.

Zoo lang de grachten en slooten met ijs bezet zijn, zal er voor het openhouden van een genoegzaam getal behoorlijke brandbijten door den klapwaker gezorgd worden.

Art. 69.

Ieder ingezetene of vreemdeling, ofschoon niet tot de brandspuit behoorende, daartoe door of van wege Burgemeester en Assessoren of Kommandeurs geroepen, is verplicht ingeval van brand alle diensten te doen, tot blussing van denzelfden, als het oogenblik zal vorderen.

Desgelijks zullen de eigenaars of bewoners der aan de brand grenzende huizen of gebouwen moeten gedogen, dat op last van de bevoegde autoriteit, de buizen of darmen en slangen der brandspuiten, door dezelve worden geleid en de daken en muren worden nat gehouden, zullende men daarbij evenwel met de meest mogelijke bescheidenheid en voorzigtigheid moeten te werk gaan.

Niemand zal zich ook mogen verzetten tegen het omverhalen zijner gebouw, wanneer daartoe op den voet van de voorgaande 66^e artikelbevel is gegeven.

Elke overtreding van eene of meer bepalingen van dit artikel, zal worden gestraft met eene geldboete van twaalf gulden.

Art. 70.

Na de blussing van eenen ontstane brand, zullen de manschappen met de brandspuit bij de verbrande of nog smeulende voorwerpen wacht blijven houden, tot dat alle gevaar van weder ontbranding voorbij is, en Burgemeester en Assessoren tot den aftogt bevel zullen geven.

Art. 71.

Wanneer de wegruiming van de verbrande of smeulende voorwerpen mogt noodig geoordeeld worden, kunnen Burgemeester en Assessoren daartoe bevel geven.

Art. 72.

Ieder onder wiens bewaring bij gelegenheid van brand, goederen gekomen zijn, die tot de brandspuit of aan bijzondere personen behooren, zal gehouden zijn binnen de eerste vierentwintig uren daarna aangifte, en des gevorderd ook afgifte van die goederen te doen aan Burgemeester en Assessoren.

Elke overtreding van dit artikel zal worden gestraft met eene geldboete van zeven gulden.

Art. 73.

Ingeval van brand in eene naburige gemeente zal men zich met de brandspuit derwaarts begeven, zoodra Burgemeester en Assessoren daartoe last zullen hebben gegeven.

Tot dat einde zullen kommandeurs en brandspuitlieden, zoodra met de kerk- en stadhuis klok wordt geklept, zich dadelijk bij de bewaarplaats der brandspuit verzamelen, en zich van daar met de brandspuit met den meesten spoed naar de plaats van den brand in zoodanige naburige gemeente begeven.

Art. 74

Het vierde Hoofdstuk van dit Reglement zal eens in het jaar, bij de beproevingen der brandspuit, aan de gezamenlijke brandspuitlieden worden voorgelezen.

Art. 75.

Van alle overtredingen van dit Hoofdstuk of nalatigheid in de naarkoming van hetzelfde, zal een schriftelijk relaas worden opgemaakt, eene korte en duidelijke beschrijving van de overtreding of nalatigheid inhoudende, met opgave van den persoon of de personen, door wien dezelve is bedreven.

Wanneer de overtreder behoort tot de brandspuit, zal een der Kommandeurs, en in alle andere gevallen, de Burgemeester, Secretaris, Veldwachter of een ander bevoegd persoon met de opmaking van zoodanig relaas belast zijn.

Hetzelve zal binnen de eerste vierentwintig uren na het gebeurde, moeten zijn opgemaakt en aan den Burgemeester worden ingediend, die met hetzelfde zal handelen, zoo als bevonden zal worden te behooren.

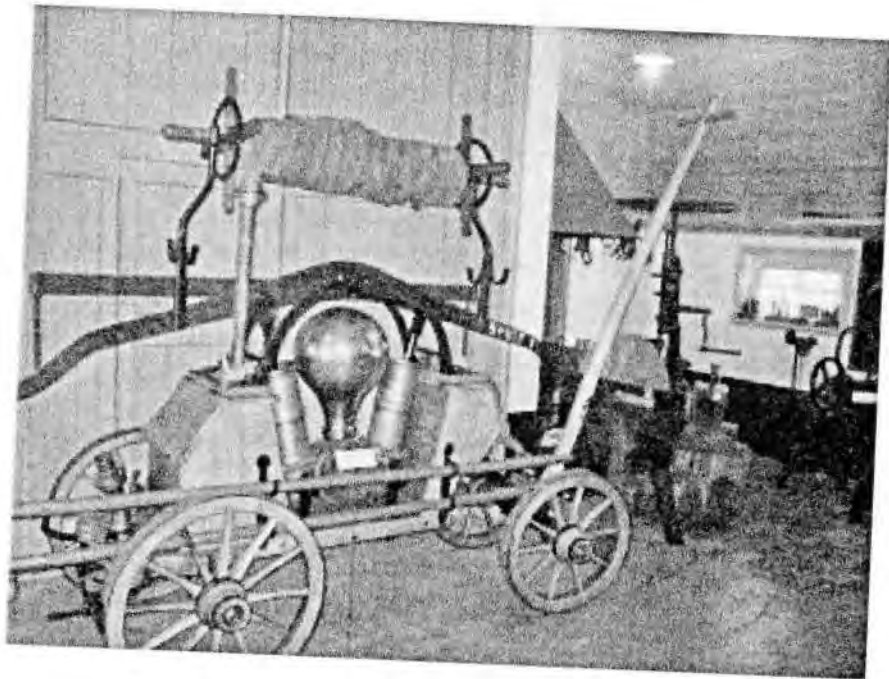
Schout en Burgermeesters en Schepenen
dezer Stede Amsteerdam
hebbende de Maatschappij op laatste
~~Wijde~~ Donderdag den 24: dezer maand; En
Onderzonden zijnde, dat de watenoemene
Personen niet hebben voldaan aan de Orde
van H. E. d. G. G. bij Notificatie van gemelde
S^e Maatschappij alhier worden Stedelijke
bekend gemaakt: Zoo worden door Schout
en Burgermeesters, Gemeent Schepenen
van Amsteerdam, namelijk 1785

Hendrik van Pellen de Schoorsteen Verbeegen
en het Brandgerieftschep Vertoonem.

Hendrik Diepenhorst in zijn Huis Geraden Dams
de twee Schoorsteenen behonlijk te repareren
en wel dicht te maeken; mitsgus: de pijpen
vandeelve een voet hooger optetrekken.

Het Gemeentland van Amsteerdam bij de Dijk de
Laegten in den Dijk Wel santevullen en het
Landpad behonlijk te Landen.

Johannis van Limborg ook mede na behoren
te Landen en te stellen een paal.

Alle het welke nauwkeurig zal worden
geschoond op aantlaande vrijdag over 8 daagen
Dat Weeten zal den 9^{en} December 1785.
Des voormiddags, en zucht op de haette
als van ouds en ijder make goed werk,
en verhoede 'Schaden

Nota. De Straatten aan
Weederzijden vanden Dam, worden
provisioneel gehouden onder de
Schoons tot nadere ordre

Leg het voort.

HET HANDVEST VAN AMEIDE (2)

Bron: Verslagen en Mededeelingen van de Vereeniging tot uitgave "de Bronnen van het Vaderlandsch Recht", Tweede deel, 9-30, 's-Gravenhage, 1892

Begin vorig jaar verblijdde de redactie u met de eerste aflevering van 'Die handveste van der Ameyden', inclusief een daaraan verbonden vertaalwedstrijd. Hoewel we eerst voornemens waren om ieder jaar een nieuwe vertaalwedstrijd uit te schrijven hebben we daar na veel beraad van afgezien. Deze wedstrijden vertragen namelijk zeer het verschijnen van de afleveringen. In het geval van het -tamelijk omvangrijke- handvest zou het daardoor vier of vijf jaar gaan duren voordat u de beschikking zou hebben over de volledige teksten.

De vorige keer bezorgden wij u geen afgerond geheel. Vanaf deze aflevering zullen wij proberen zoveel mogelijk deze onvolkomenheid uit te sluiten. De artikelen 9 t/m 16 regelen de incidenten bij de rechtsgang, de artikelen van 17 t/m 26 doen uitspraak over het veroorzaken van lichamelijk leed.

Jack Laroo

Van dat alle panden sullen den derden penninck beter syn.

8. Voert alle panden die ter scepenen scatinghe comen, sullen den derden penninc beter sijn.

En daer houwen wy onse losse²⁰ aen ghelyck als vanden coman overdwernacht.

Mer onse schulde, excijs²¹ schulde, erffhuys schulde en weeskinderen goet pand men ende vercoopt men om reet ghelt sonder den derden penninck beter te wesen.

Soe wie vierscaer²² stoerde.

9. Item soe wie vierscare stoerde daer onse rechter mit vier scepenen of meerre te recht saten, die verboerde teghens ons X pont tornoyse.

10. Soe wye scepenen vonnisse off scepenen brieve wederseyde die verbuerde teghen elcken scepen een pont ende teghen ons alsoe veel als teghen all die scepenen.

11. Item soe wie onrechte aenleydinghe dede off onrechte were van schade off van schulde, die mit claghen vervolcht waere, die verbuerde teghen ons XXIII schellinghen.

Desghelijcx die onrechte aenleydinghe off onrechte were dede van erve off anderen goede verbuerde oock XXIII schellinghen, ende dit driewerff, dan bescryf men hem beyden ene dach van recht ende den oncost sal ghelden die in den onrechte valt.

Mer wie onrechte aenleydinghe dede over scepenen of over scepenen brieven die verbuerde XIII pont halff ons ende halff den scepenen.

12. Voert alle aensprake, daer onse poirters van der Ameyden voir onse rechter off aenghesproken worden van schade off van schulde, daer mooghen sy haer onschult voor doen.

---

²⁰ betaling

²¹ accijns

²² rechtbank

Wtgheseyt²³ voir scepenen off voir scepenen brieven daer en suden sy gheen onschuldts voer moeghen doen.

Ende wat wtheemsch mensch besett off aenghesproken worde binnen der vryheyte van scade off van schulde, die mach quyt weesen mit synen eede, ten waer off die gene die hem besett hadde, betoech hadde van twee scepenen off meer, soe en mach hy daer niet voir zweeren.

Ende had hy ander betooch van wittachtigen luyden²⁴, dat soudent wy off onse rechter mit onse scepenen besien off hy daer schuldts an had off niet, ende daer nae richten.

Wie hem scepenen vermate off tuych²⁵.

13. Voert soe wye hem scepenen kenninghe vermate off des after bleeff of soe wye hem tuyche vermate voer scepenen ende den gerecht ende der after bleve, die verbuerde van elcx XXIII schell. alsoe dicke als hyt dede.

14. Voert als onse rechter der scepenen vonnisse eyschet off vermaent, wes die scepenen dan wyzen voir recht dat sal in die saecke voertgaen voir recht.

Die eenen vrede²⁶ weygherde off verzweege.

15. Voirt soe wye onse rechter off den burghermeysters off den scepenen off den bode voer twee scepenen off voir twee poirters enen vrede weygherde off versweghe, diemen hem eyschede alst recht is, die verbuerde vijff ponde. Ende waert dat die rechter of die burghermeysters noch scepenen noch bode daer niet by en waren ende een porter yemant enen vrede eysschede alst recht is ende hy dien weygherde off verzweege, ende ment betuyghen mocht mit twee poirteren off meer, dieghene die dien vrede weygherde off versweghe ende ment betuyghen mocht mit twee poirter off meerre, die verbuerde vijff ponden tot driewerf toe.

Ende verzweghe hyt off weygherde hyt vierwerf dat soude dan vorder staen to beteren tot onser ghenade ende daer voir soudmen hem te recht setten ende houden.

Van die vrede te breken.

16. Item soe wye enen vrede brake die onse rechter mit scepenen off mit twee poirters bedraghen mocht, die verbuerde teghen ons lijf ende goet.

Van doot slaegher.

17. Item soe wye enen mensche doet slooche over den handtdadyghen soudent wy off onse rechter rechten met vonnisse onser scepenen over syn lijf ende deylen die helleft van sinen goede, die ander helleft sal blyven sinen wyve ende kinderen.

Heeft hy gheen, soe salt blyven sinen erven.

Ende waert dat die handtdadyghe ontgginghe ende niet begrepen en werde, soe soude hy ballingh ons lants wesen ende der vryheyte voirs. totter tyt dat hy ons ende den onsen ghebetert had, ende soe moeghen wy onse hande aen sine goeden slaen ende ghebruycken ende houden alst voirs. is.

Van kenlike leemten²⁷.

---

²³ niet uitgezonderd

²⁴ personen, die voldoen aan de door de wet gestelde eisen

²⁵ de aanvankelijke getuige verwisselen voor een ander

²⁶ verzoening, overeenkomst

²⁷ verminkingen

18. Voirt soe wat mensch den anderen verleemte die kenlike ende onsilike ende willighe leemten waren, die verbuerde teghen ons tien pont toirnoese. Mer simpel onnoesel leemte sonder wille dat soude wesen X pont payments, also als van den anderen bruecken ghescreven staen, ende den anderen te beteren by ons ende onse gherecht.

Van een kuerwonde²⁸.

19. Item soe wat mensch den anderen dede een kuerwonde die onse rechter mit onse gherechts luyden kende, die verbuerde teghen ons [X pont toirnoyse]²⁹, vijff pont ende den anderen te beteren by ons ende onse gherecht.

Van een bloedwonde.

20. Item soe wie den anderen dede een bloedwonde, die verbuerde drie ponde ende den anderen te beteren by ons ende onse gherecht.

Van een vuystslach.

21. Soe wye den anderen sloeghe mit eenre vuyst sonder bloet reysen, die verbuerde een pont ende den anderen te beteren by ons ende onse gherecht.

Van lochenen.

22. Soe wye den anderen lochende in arren moede off in onweerde aentaste, verbuerde teghen ons een pont.

Van slaen off van werpen.

23. Soe wie den anderen sloeghe mit eenen stave off kuse³⁰ off gheslepen wapen off worpe mit een kan off mit een steen off dierghelyck, die verbuerde drie ponden ende den anderen te beteren alst voirs. is.

24. Soe wie een zweert off een messe toghe off een pieck zenck op een anderen off dierghelyck, die verbuerde drie pont.

Van huystotinghe³¹.

25. Soe wye huystotinghe dede by daghe off by nacht ende onse richter dat mit scepenen [offmit scepenen brieve]³² off mit wittachtijghe tuyghen bevinden mocht, die verbuerde teghen ons thien pont tournoijse alsoe menichwerff alst ghesiede.

Van te vercraften.

26. Soe wye enen mensche vercraftte by daghe off by nacht, ende onse richter bevinden mocht, ende mit scepenen off mit wittachtijghe tuyghen bedraghen mocht, daer over souden wy of onse richter richten over sijn lijff ende deylen halff aen syn goet, als van den dootslaghe.

---

²⁸ een wond van bij wettelijke verordening gestelde lengte of diepte

²⁹ de woorden tussen haakjes zijn een vergissing van de afschrijver

³⁰ knuppel, knots

³¹ wrsch. mishandeling binnen het gezin

³² de woorden tussen haakjes schijnen ten onrechte te zijn ingevoegd

